

(Политика, 23.12.2009)

Сви пословни центри моћи захтевају стабилан динар. Иза овог наоко разумног захтева крије се притисак на Народну банку Србије (НБС) да настави са политиком прецењеног курса и предупреди пад динара. Истина, када би динар „нестабилно” почео да јача, таква нестабилност никоме не би сметала.

Српска привреда, доминантно увозничка, јединствена је у својим захтевима за јаким динаром. С друге стране, фирме које извозе су или маргиналног политичког утицаја, или нису нето-извозници (извозе, али мање него што увозе), или су толико задужене да све што добију падом динара изгубе отплаћујући девизне кредите.

Досадашња политика курса динара је уништила трговински биланс земље. Ту је жариште домаће финансијске кризе, и то не виде једино они који не желе. Будући да привреда тешко долази до кредита, финансирање дефицита може се наставити само додатним задуживањем државе, али је и ту простор све мањи.

С nelaгодом користим колоквијални језик, али измотавање мора престати и држава се мора суочити са чињеницом да је већ сада презадужена. Србија то може крити од себе, али не може сакрити од кредитора и светског финансијског тржишта са којег је избачена. Да није тако Србија не би узимала кредит од ММФ-а и прихватала условљавања, уз елементе психодраме приликом сваке њихове посете.

Динар је поново под притиском упркос рецесији и уз изузетно низак ниво увоза који са рецесијом нужно иде. Излазак из рецесије (када год) мора бити праћен растом увоза и повећавањем дефицита трговинског биланса. То ће значити и раст тражње за евром, још јачи притисак на динар, нове интервенције на девизном тржишту, ново трошење девизних резерви и ново задуживање. (Само у јануару и фебруару 2009. године, НБС је за интервенције на девизном тржишту потрошила знатно више од прихода добијеног продајом НИС-а, на пример).

Интервенције на домаћем девизном тржишту директно су субвенционисање дужника и увозника, иопорезивање извозника. Ефекат је исти као да држава из буџета уплаћује помоћ по критеријуму—што сте дужнији или више увозите, више и добијате.

Фиксирање курса на ниском и нереалистичном нивоу је галантна али не и довољна помоћ задуженој привреди – њој је потребан и раст инфлације. У таквом амбијенту приватни сектор наставио би даподиже цене и да вишковима динара купује јефтин евро којим ће се раздуживати. Помоћу инфлације и фиксног курса санација дужника се врши на терет потрошача.

Нажалост, широкоорука држава има дефицит буџета и своје субвенције даје из кредита које узима у иностранству. Како кредите ваља отплаћивати и буџет попуњавати, држава ће морати да повећава намете, да продаје имовину, да обара ниво трошења и инвестирања у инфраструктуру, у издвајање за пензије, здравство, школство итд. Овакав систем кажњава најсавеснији и најодговорнији део популације, онај који се простирао до губера. Преко њихових леђа и новчаника, дужници се санирају.

Државаиздашно помаже и банке. Сав новац, који је непотребно унет у земљу и зато није комерцијално пласиран, пословне банке не износе из Србије, већ га пласирају код НБС. Овај новац (тренутно 1,7 милијарди евра) ван функције је и домаћа економија од њега нема користи ине добија ништа. За то „ништа”, банке добијају велику и сигурну камату и акумулирају приходе и резерве из којих покривају своје лоше пласмане. Уместо да буде „протеран” из земље, шпекулативни капитал је награђен. НБС на терет свог биланса врши невидљиву санацију банка.

Кроз описане процесе долази до промене структуре спољног дуга, као и до његовог укупног раста. Приватни сектор се делом раздужује на терет државе. Још горе, деструкција платног биланса се наставља. Економска структура која фаворизује трговину и увоз на рачун производње остаје непромењена. Ако се овакви економски токови не прекину, то ће значити да из ове кризе Србија није ништа научила. Поправни испит ће се полагати на вишем нивоу спољног дуга, биће тежи, скупљи и социјално драматичнији.

Алтернатива оваквој политици је пад динара. Тиме би се преко кредита индексираних валутном клаузулом убрзала унутрашња дужничка криза. Велики број предузећа и добар део грађана нашао би се у тежој позицији од оне у којој је сада. Отворилаби се и

банкарска криза и држава би морала да интервенише, да на себе преузме део дугова, и да санира банке. Ово је мрачан сценарио, али је зло ипак мање од претходно описаног, јасно је видљиво и мерљиво. Права тежина дугова привреде се више не би скривала, а консеквенце својих лоших одлука би морали да поделе сви – и банке и дужници и држава. Убрзавајући нужни расплет, присиљавајући све актере да поднесу свој део терета, држава би макар отворила пут ка изласку из кризе и ка промени привредне структуре. Ово није добро решење већ избор између зла и горег.